

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаника»
Навчально-науковий юридичний інститут

Зеліско А.В.

Корпоративне право України

методичні вказівки

для забезпечення самостійної роботи магістрантів

першого курсу денної форми навчання

спеціальності «Право»

спеціалізація «Корпоративне право»

Івано-Франківськ – 2018

Затверджено на засіданні кафедри цивільного права навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 1 від «29» серпня 2017 р.)

Схвалено Науково-методичною радою навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 5 від «21» червня 2018 р.)

Рекомендовано до друку Вченою радою навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № __ від «__» _____ 2018 р.)

Зеліско А.В.

349 Зеліско А. В. Корпоративне право України : методичні вказівки для забезпечення самостійної роботи магістрантів першого курсу денної форми навчання спеціальності 081 «Право» спеціалізації «Корпоративне право» [текст] / Алла Володимирівна Зеліско. Івано-Франківськ, 2018. – 65 с.

Дисципліна «Корпоративне право України» є складовою частиною підготовки фахівців у галузі юриспруденції. Вивчення дисципліни дозволить сформувати у студентів системні і комплексні знання стосовно поняття корпоративного права та його місця в системі права; особливостей суб'єктного складу корпоративних правовідносин та підстав їх виникнення, зміни і припинення тощо. Засвоєння студентами знань в галузі корпоративного права забезпечить формування у студентів навиків щодо практичного застосування норм законодавства, які регулюють правовий статус окремих організаційно-правових форм юридичних осіб корпоративного типу.

© Зеліско А. В., 2018

© ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2018

ЗМІСТ

Вступ

Програма навчальної дисципліни

Форми самостійної роботи

Теми, передбачені для поглибленого вивчення дисципліни

Питання для самоконтролю студентів

Основні поняття з дисципліни «Корпоративне право»

Базова рекомендована література

Додаткова рекомендована література

Вступ

Динаміка зайнятості, капіталу, товарів і технологій призводить до активізації поширення корпоративних форм діяльності

Корпоративне право є одним із тих новітніх правових інститутів, виникнення яких зумовлено становленням ринкових відносин в Україні. Необхідність вивчення даної дисципліни є наслідком виникнення значної кількості юридичних осіб, заснованих на приватному капіталі.

Важливість вказаних юридичних осіб є безумовною, адже вони виступають засобом реалізації економічних та соціальних інтересів громадян та держави. Належне правове забезпечення діяльності господарських товариств, виробничих та споживчих кооперативів буде мати наслідком підвищення ефективності їх діяльності, що стане правовим інструментом подальшого розвитку ринкової економіки України. Тому вивчення цієї дисципліни має на сьогодні велике значення як для теорії так і для практики.

Предметом навчальної дисципліни «Корпоративне право» є сукупність законодавчих і інших нормативно-правових актів, що регулюють корпоративні відносини, які виникають в процесі діяльності господарських товариств, виробничих та споживчих кооперативів, інших юридичних осіб корпоративного типу.

Мета навчальної дисципліни «Корпоративне право» полягає у конкретизації уявлень про корпоративні права особи, про значення корпоративного права у формуванні основ

ринкової економіки у державі; у систематизації знань у сфері корпоративного права. Дана дисципліна покликана: розкрити особливості виникнення, формування та розвитку корпоративних юридичних осіб в Україні, зробити наголос на окремих недоліках правового регулювання діяльності юридичних осіб корпоративного типу. Завдання дисципліни є формування в студентів розуміння правової природи корпоративних відносин; озброєння їх знаннями основних концепцій розуміння сутності корпоративного права; формування в студентів навиків щодо практичного застосування норм законодавства, які регулюють правовий статус окремих організаційно-правових форм юридичних осіб корпоративного типу.

Програма дисципліни «Корпоративне право»

Тема 1. Корпоративне право як правовий інститут.

Поняття та предмет корпоративного права.

Поняття корпоративного права та його ознаки. Корпоративні правовідносини як предмет корпоративного права. Метод корпоративного права. Характеристика джерел корпоративного права. Тенденції розвитку корпоративного права в Україні.

Тема 2. Історичний розвиток корпорацій та корпоративного права.

Виникнення терміну «корпорація», його співвідношення з терміном «юридична особа». Виникнення та розвиток корпорацій. Етапи історичного розвитку корпорацій та

корпоративного права. Розвиток корпоративного права в країнах Західної Європи, в США. Процеси становлення корпоративного права в дореволюційній Росії та СРСР.

Тема 3. Правовий статус окремих видів корпоративних юридичних осіб.

Поняття корпоративних юридичних осіб, їх ознаки та види. Правовий статус господарських товариств: господарські товариства – об'єднання капіталів; господарські товариства – об'єднання осіб. Особливості правового статусу товариства однієї особи. Правовий статус виробничих та споживчих кооперативів. Інші форми корпоративних юридичних осіб, встановлені законом.

Тема 4. Виникнення корпоративних юридичних осіб.

Юридичний склад, що є підставою виникнення корпоративних юридичних осіб. Засновники корпоративних юридичних осіб. Відмінність понять «засновник» та «учасник». Рішення засновників (-ка) про створення корпоративної юридичної особи. Договір засновників про спільну діяльність по створенню корпоративної юридичної особи. Установчі документи корпоративних юридичних осіб. Державна реєстрація корпоративних юридичних осіб.

Тема 5. Припинення корпоративних юридичних осіб.

Поняття та способи припинення корпоративних юридичних осіб. Поняття, підстави та порядок ліквідації корпоративних юридичних осіб. Банкрутство корпоративних юридичних осіб. Припинення корпоративних юридичних осіб шляхом правонаступництва: порядок та способи.

Тема 6. Правовий режим майна корпоративних юридичних осіб.

Склад та правовий режим майна корпоративних юридичних осіб. Поняття, функції та формування статутного (складеного) капіталу корпоративних юридичних осіб. Збільшення та зменшення статутного (складеного капіталу). Порядок внесення засновниками внесків до статутного (складеного) капіталу: грошових коштів, нерухомого чи рухомого майна, майнові права інтелектуальної власності, майнові права, корпоративні права інших юридичних осіб. Порядок оцінки внесків засновників у формі нерухомого і рухомого майна, прав інтелектуальної власності, майнових прав. Особливості правового режиму майна виробничих і споживчих кооперативів.

Тема 7. Поняття корпоративних прав та їх зміст.

Поняття та правова природа корпоративних прав учасників. Класифікація корпоративних прав. Право на участь в управлінні корпоративною юридичною особою. Право на отримання інформації про діяльність корпоративної юридичної особи. Право на отримання прибутку. Виплата дивідендів в акціонерних товариствах. Право на відчуження акцій, частки в статутному (складеному) капіталі. Право на вихід з товариства в установленому законом порядку. Право на одержання частки активів при ліквідації товариства. Специфіка корпоративних прав членів виробничих та споживчих кооперативів.

Тема 8. Оборотоzdатність корпоративних прав.

Поняття оборотоzdатності корпоративних прав. Купівля-продаж корпоративних прав. Договір дарування корпоративних прав. Момент переходу права власності під час купівлі-продажу акцій, часток в статутному капіталі, паїв тощо. Спадкування корпоративних прав. Передача корпоративних прав в заставу.

Тема 9. Припинення корпоративних правовідносин між корпоративною юридичною особою та її учасниками.

Характеристика підстав припинення корпоративних правовідносин між корпоративною юридичною особою та її учасниками. Право учасників на вихід та порядок виходу з корпоративної юридичної особи. Виключення та вибуття учасників з корпоративної юридичної особи. Припинення корпоративних відносин шляхом відчуження учасником товариства акцій, частки в статутного (складеному) капіталі. Особливості виходу членів з виробничих та споживчих кооперативів.

Тема 10. Корпоративне управління.

Загальні принципи корпоративного управління. Поняття корпоративного управління та його принципи. Поняття та види корпоративного контролю. Вищий орган управління корпоративної юридичної особи. Виборні органи управління корпоративною юридичною особою. Контроль за діяльністю органів управління корпоративною юридичною особою. Особливості управління повними та командитними товариствами.

Тема 11. Корпоративні конфлікти: їх причини та наслідки.

Поняття корпоративного конфлікту. Сучасні механізми встановлення контролю над корпораціями. Поглинання корпорацій. Рейдерство. Методики застосування «корпоративного шантажу» («грінмейл»). Засоби захисту прав акціонерів під час захоплення акціонерних товариств. Досвід зарубіжних країн при вирішенні корпоративних конфліктів.

Тема 12. Захист прав учасників корпоративних

юридичних осіб.

Основні механізми захисту прав учасників корпоративних юридичних осіб. Судові форми захисту прав учасників корпорацій. Позасудові форми захисту прав учасників корпорацій. Корпоративні спори та їх вирішення.

Форми самостійної роботи студентів магістратури денної форми навчання з дисципліни «Корпоративне право»

Види самостійної роботи входять уже в структуру лекційного курсу і передбачають дослідницькі елементи, зокрема, вихід на складання логічних схем, таблиць, виявлення прогалин та суперечностей у нормах чинного законодавства, самостійне ознайомлення з матеріалом окремих тем, підготовку рефератів, аналіз ситуаційних завдань; розробку варіантів тестових завдань тощо.

Під час проведення практичних занять можливості здійснення студентами самостійної роботи збільшуються за рахунок підготовки до проведення дискусій, моделювання практичних ситуацій, участі у конференціях, презентуванні результатів дослідницької роботи, проведення детального огляду монографічних досліджень з тематики дисципліни.

Для студентів магістратури акценти у формах наукової роботи зміщуються у сферу наукових досліджень, що проявляється в першу чергу в опрацюванні наукових монографій, авторефератів дисертаційних досліджень, написанні тез доповідей для участі у Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях тощо.

Вказані форми проведення самостійної роботи змушують студентів самостійно мислити, вміти застосовувати норми законодавства на практиці, враховуючи їх неоднозначність та суперечливість.

Форми самостійної роботи студентів:

1. Опрацювання тематики, винесеної на самостійне вивчення в межах програми дисципліни «Корпоративне право». Необхідність вказаної форми самостійної роботи зумовлена тим, що кількість виділених згідно з навчальним планом аудиторних годин не дозволяє в повній мірі викласти усю тематику, яка входить у програму дисципліни. Саме тому на самостійне опрацювання виносяться такі теми, як:

Історичний розвиток корпорацій та корпоративного права.

Виникнення терміну «корпорація», його співвідношення з терміном «юридична особа». Виникнення та розвиток корпорацій. Етапи історичного розвитку корпорацій та корпоративного права. Розвиток корпоративного права в країнах Західної Європи, в США. Процеси становлення корпоративного права в дореволюційній Росії та СРСР.

Виникнення корпоративних юридичних осіб.

Юридичний склад, що є підставою виникнення корпоративних юридичних осіб. Засновники корпоративних юридичних осіб. Відмінність понять «засновник» та «учасник». Рішення засновників (-ка) про створення корпоративної юридичної особи. Договір засновників про спільну діяльність по створенню корпоративної юридичної особи. Установчі

документи корпоративних юридичних осіб. Державна реєстрація корпоративних юридичних осіб.

Розглядаючи вказану тему, потрібно проаналізувати в першу чергу етапи створення корпоративних юридичних осіб: організаційний та легалізаційний. Потрібно враховувати, що організаційний етап створення корпоративних юридичних осіб залежить від їх організаційно-правової форми. Найскладніший організаційний етап створення притаманний для акціонерних товариств.

Вивчаючи матеріал щодо легалізаційного етапу створення корпоративних юридичних осіб, потрібно вивчати не лише норми Цивільного та Господарського кодексів України, але й положення спеціального нормативно-правового акта – Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців».

Студентам особливу увагу потрібно звернути на специфіку створення акціонерного товариства та товариства з обмеженою відповідальністю у формі товариства однієї особи.

Ключові поняття і терміни: створення корпоративної юридичної особи, установчі збори, державна реєстрація, засновницький договір, статут, засновник, учасник.

Припинення корпоративних юридичних осіб.

Поняття та способи припинення корпоративних юридичних осіб. Поняття, підстави та порядок ліквідації корпоративних юридичних осіб. Банкрутство корпоративних юридичних осіб. Припинення корпоративних юридичних осіб шляхом правонаступництва: порядок та способи.

Вивчаючи тему щодо припинення корпоративних юридичних осіб, потрібно особливо увагу звернути на ті способи припинення, які пов'язані із правонаступництвом: перетворення, злиття, приєднання, поділ. При цьому, на практиці, доволі часто зустрічається змішування перетворення з іншими формами. Студенти повинні враховувати, що виділ не спричиняє припинення корпоративної юридичної особи.

Розглядаючи матеріал щодо ліквідації, потрібно враховувати спеціальний порядок ліквідації корпоративних юридичних осіб в порядку визнання їх банкрутом. Відповідно, потрібно проаналізувати норми Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».

Ключові поняття і терміни: ліквідація, перетворення, поділ, злиття, приєднання, ліквідаційний баланс, арбітражний керуючий, санація.

Правовий режим майна корпоративних юридичних осіб.

Склад та правовий режим майна корпоративних юридичних осіб. Поняття, функції та формування статутного (складеного) капіталу корпоративних юридичних осіб. Збільшення та зменшення статутного (складеного капіталу). Порядок внесення засновниками внесків до статутного (складеного) капіталу: грошових коштів, нерухомого чи рухомого майна, майнові права інтелектуальної власності, майнові права, корпоративні права інших юридичних осіб. Порядок оцінки внесків засновників у формі нерухомого і рухомого майна, прав інтелектуальної власності, майнових прав.

Особливості правового режиму майна виробничих і споживчих кооперативів.

Розглядаючи вказану тему потрібно орієнтуватися на те, що статутний (складений) капітал становить основу корпоративної юридичної особи. Формуючи статутний (складений) капітал, засновники (учасники) корпоративної юридичної особи передають у її власність вклади, отримуючи взамін комплекс корпоративних прав. Для окремих організаційно-правових форм корпоративних юридичних осіб передбачено мінімальний розмір статутного капіталу, наприклад, для акціонерних товариств.

Доречно звернути увагу на те, що для кооперативів передбачено особливий правовий режим майна. Зокрема, із внесків засновників (членів) формується пайовий фонд, а також передбачено створення неподільного фонду. Неподільний фонд кооперативу має специфічне призначення – при ліквідації кооперативу він передається іншій кооперативній організації. Неподільний фонд кооперативу не може відчужуватися. Такі положення зумовлені особливою соціальною значущістю кооперативів.

Ключові поняття і терміни: статутний капітал, складений капітал, вклад, резервний фонд, пайовий фонд, неподільний фонд.

Оборотоздатність корпоративних прав.

Поняття оборотоздатності корпоративних прав. Купівля-продаж, дарування корпоративних прав. Спадкування корпоративних прав. Передача корпоративних прав в заставу.

Звернення стягнення кредиторів на частку учасника в корпорації.

Розгляд даної тематики потребує особливої уваги студентів, адже загальних норм, які б регламентували вчинення правочинів з корпоративними правами не закріплено у законодавстві. Внаслідок цього необхідно під час вивчення даного матеріалу керуватися нормами Цивільного кодексу щодо укладення договорів купівлі-продажу, дарування, застави, а також положенням спадкового права. Окрім того, слід враховувати спеціальні норми інших законодавчих актів, які опосередковано визначають окремі положення щодо укладення договорів купівлі-продажу, дарування та застави, предметом яких є корпоративні права.

Ключові поняття і терміни: право переважної купівлі, договір, форма договору, істотні умови договору.

Припинення корпоративних правовідносин між корпоративною юридичною особою та її учасниками.

Характеристика підстав припинення корпоративних правовідносин між корпоративною юридичною особою та її учасниками. Право учасників на вихід та порядок виходу з корпоративної юридичної особи. Виключення та вибуття учасників з корпоративної юридичної особи. Припинення корпоративних відносин шляхом відчуження учасником товариства акцій, частки в статутного (складеному) капіталі. Особливості виходу членів з виробничих та споживчих кооперативів.

Вивчаючи дану тему, потрібно чітко розмежовувати припинення корпоративних відносин за волевиявленням учасника

юридичної особи та без такого волевиявлення. Вихід з складу учасників юридичної особи відбувається за власним волевиявленням особи і є її безумовним правом. Потрібно звернути увагу на порядок розрахунку із учасником у разі його виходу з юридичної особи.

Якщо мова йде про припинення корпоративних правовідносин без волевиявлення особи, то воно може відбуватися шляхом виключення зі складу юридичної особи за рішенням загальних зборів або учасників юридичної особи (у випадку повного та командитного товариства). При цьому потрібно відмежовувати поняття вибуття, оскільки в даному випадку мається на увазі припинення корпоративних правовідносин в результаті смерті учасника юридичної особи. На жаль, чинне законодавство не послідовно використовує конструкції виходу, виключення та виходу з юридичної особи, в деякій мірі змішуючи ці конструкції.

Ключові поняття і терміни: вихід із товариства, виключення з товариства, вибуття з товариства.

Корпоративні конфлікти: їх причини та наслідки.

Поняття корпоративних конфліктів, їх причини та наслідки. Сучасні механізми встановлення контролю над корпораціями (рейдерство, грінмейл). Засоби захисту прав акціонерів під час захоплення акціонерних товариств. Методики попередження та вирішення корпоративних конфліктів.

Слід звернути увагу на загальні основи конфліктології, проаналізувати співвідношення приватних та публічних інтересів у корпоративних правовідносинах. Доречно було б розглянути основні підстави та наслідки корпоративних

конфліктів, технології рейдерства та корпоративного шантажу. Варто проаналізувати Принципи корпоративного управління щодо виокремлення тих їх положень, які забезпечують профілактику корпоративних конфліктів, а також розглянути шляхом систематичного вивчення чинного законодавства окремі правові шляхи захисту прав учасників акціонерних товариств, які стали об'єктом поглинань.

Ключові поняття і терміни: рейдерство, грінмейл, поглинання товариства, корпоративний конфлікт.

Захист прав учасників корпоративних юридичних осіб.

Основні механізми захисту прав учасників корпорацій. Судові форми захисту прав учасників корпорацій. Позасудові форми захисту прав учасників корпорацій.

При розгляді даної теми слід звернути увагу на такі питання як придбання контрольного пакету акцій акціонерного товариства, механізм здійснення істотних правочинів, викуп акціонерним товариством власних акцій, захист прав акціонерів при зміні статутного фонду товариства.

В результаті розгляду винесених на обговорення питань студенти повинні оволодіти знаннями про механізм як судового так і позасудового захисту корпоративних прав учасників господарських товариств, виробничих та споживчих кооперативів.

Ключові поняття і терміни: конфлікт інтересів, істотні правочини, контрольний пакет акцій, форми судового захисту прав учасників господарських товариств.

2. Підготовка та написання рефератів. Має за мету відобразити знання студентом категоріального апарату корпоративного права, основних підходів до розуміння корпоративного права. Використання даної форми самостійної роботи забезпечує формування у студентів самостійності мислення та логічності застосування наявного фактичного матеріалу. Під час оцінки результативності написання реферату слід враховувати наявність особистої позиції щодо розуміння винесеної для опрацювання тематики. Загальний обсяг реферату повинен становити 10-15 сторінок. Реферати повинен мати чітку та логічно побудовану структуру.

Рекомендовані теми рефератів:

1. Корпорації в різних правових системах.
2. Корпорації в дореволюційній Росії, СРСР та сучасній Україні.
3. Правосуб'єктність господарських товариств.
4. Способи захисту прав учасників господарських товариств.
5. Принципи корпоративного управління.
6. Посадові особи органів управління господарськими товариствами.
7. Особливості реорганізації акціонерних товариств.
8. Структура та функції Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку.
9. Правове регулювання ведення реєстру власників іменних цінних паперів.
10. Здійснення цивільно-правових правочинів з акціями.
11. Загальна характеристика органів управління акціонерним товариством.
12. Форма судового захисту прав акціонерів.

13. Правове значення ліцензування окремих видів діяльності корпорації.
14. Деліктоздатність корпорації.
15. Поняття засновника корпорації.
16. Корпоративна природа відносин між засновниками та зареєстрованою корпорацією.
17. Порядок здійснення злиття та приєднання корпорацій.
18. Способи створення корпорацій.
19. Природа договору про спільну діяльність щодо створення корпорації.
20. Статут як локальний нормативно-правовий акт.

3. Підготовка індивідуальних завдань. Вказана форма самостійної роботи студентів перш за все вимагає окреслення мети та завдань доповіді, визначення кола завдань, які мають нею охоплюватися. В результаті такої діяльності студенти набувають навиків добору допоміжної інформації, аналізу наукових публікацій, та формування власної позиції щодо вдосконалення окремих норм законодавства.

Методичні вказівки для підготовки індивідуальних завдань: Індивідуальна робота виконується українською мовою у вигляді друкованого або електронного документу (на електронну адресу викладача). Загальний обсяг не повинен бути меншим за 5 сторінок формату А4. Робота виконується у строки, що визначаються викладачем, але не пізніше строків зарахування відповідних змістових модулів навчальної дисципліни. Теми (завдання) індивідуальних робіт не можуть повторюватися у межах одного навчального курсу: два чи більше студентів не можуть виконувати одне й те саме індивідуальне завдання.

Структура індивідуальної роботи:

Титульний аркуш: зазначається вид, тема індивідуальної роботи, відомості про студента.

Вступ: зазначається актуальність роботи, мета роботи та завдання, використані методи роботи (дослідження літератури, Інтернет, комп'ютерної правової бази, власні висновки, спостереження, робота зі зразками документів тощо);

Основна частина: виконується завдання індивідуальної роботи (з необхідним законодавчим обґрунтуванням, посиланнями на відповідні статті, пункти відповідних нормативних актів). Основна частина може підлягати структуруванню, обов'язково повинна містити елементи аналізу наукової літератури, періодики, чинного законодавства, судової практики тощо.

Висновки: наводяться основні результати проведеного аналізу);

Список використаних джерел: перелік використаного нормативного матеріалу, наукової літератури, сторінок Інтернет, матеріалів практики та інших джерел.

При посиланні на правові джерела належить повністю наводити їх реквізити відповідно до вимог щодо оформлення бібліографії.

На підставі проведеного дослідження наукової літератури і нормативно-правової бази, студентові належить запропонувати власне бачення розв'язання проблеми. Не будуть зараховані ті роботи, які не мають посилань на відповідний нормативний матеріал: кожне твердження у роботі має бути юридично підкріплене посиланням на відповідне джерело права. Застосування матеріалів практики, статистичних даних,

ілюстрацій, графіків, схем, таблиць тощо буде впливати на підвищення оцінки роботи, але не є обов'язковим для індивідуальних робіт.

Індивідуальна робота – це має бути самостійна творча робота студента: це мають бути його власний аналіз законодавства, ідеї, думки, висновки тощо. Студент повинен максимально проявити себе у такій роботі. Переписування думок інших авторів, компіляції чужих творів, або просто копіювання текстів нормативних актів призводять до не зарахування індивідуальної роботи. Зараховуються тільки роботи, які містять оригінальні ідеї, думки, висновки самого студента, і при цьому – розв'язують певну наукову проблему.

Кожен студент вибирає одне індивідуальне завдання із списку, запропонованого викладачем. Завдання може полягати у: складанні проекту якогось юридичного документу, аналізі монографічних джерел чи статей у періодичних виданнях, порівняльно-правовому аналізу норми чинного законодавства щодо регулювання певного правового явища, вирішенні практичних ситуативних завдань тощо. Інші форми індивідуальних завдань можуть бути запропоновані викладачем.

Максимальна оцінка за кожне індивідуальне практичне завдання – 5 балів. У разі допущення студентом помилок, неналежного опрацювання законодавства тощо, робота може бути або не зарахована, або здобути меншу кількість балів.

Становлення корпоративного права в Україні.

Джерела корпоративного права та їх види.

Поняття корпоративного права в об'єктивному розумінні.

Правовий статус афілійованих юридичних осіб.

Правове регулювання транснаціональних корпорацій.

Правове регулювання перетворення акціонерного товариства у товариство з обмеженою відповідальністю.

Права інтелектуальної власності як вклад до статутного (складеного) капіталу.

Формування статутного капіталу.

Правовий статус інсайдерів та аутсайдерів.

Порядок доступу акціонерів та інших заінтересованих осіб до інформації про акціонерне товариство.

Особливості корпоративного управління в холдингових компаніях.

Різноманітні моделі корпоративного управління.

Судовий захист корпоративних прав учасників господарських товариств.

Деліктоздатність корпорації.

Правовий статус афілійованих юридичних осіб.

Проблеми формування статутного капіталу.

Структура та функції Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Статут як локальний нормативно-правовий акт юридичних осіб корпоративного типу.

Природа договору про заснування корпоративної юридичної особи: на прикладі окремих організаційно-правових форм.

Методика здійснення грінмейлу: теоретичні та практичні аспекти.

Правовий статус виробничих кооперативів: порівняльний аналіз Цивільного кодексу України, Закону України «Про кооперацію», «Про сільськогосподарську кооперацію».

Аналіз правового регулювання діяльності холдингових компаній: порівняльно-правовий аспект.

Локальні акти як джерела корпоративного права.

Права інтелектуальної власності як вклад до статутного капіталу.

Порядок доступу акціонерів до інформації про акціонерне товариство.

Правове регулювання перетворення акціонерних товариств в товариства з обмеженою відповідальністю.

Правовий статус транснаціональних компаній.

Методики рейдерства: аналіз недосконалостей чинного законодавства.

Правові механізми позасудового захисту прав акціонерів.

4.Робота в інформаційних мережах. Даний вид самостійної роботи дозволяє студентам поєднувати знання з інвестиційного права з політичною, економічною та правовою ситуаціями у державі, що дозволяє формувати навички логічного мислення, синтезу та аналізу стану чинного законодавства та тенденцій його подальшого розвитку.

5. Опрацювання додаткової наукової літератури. Передбачається перш за все опрацювання рекомендованих викладачем монографій та наукових досліджень в сфері корпоративного права. Для студентів магістратури акценти у формах наукової роботи зміщуються у сферу наукових досліджень, що проявляється в першу чергу в опрацюванні наукових монографій, авторефератів дисертаційних досліджень, написанні тез доповідей для участі у Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях тощо.

Приклади рекомендованих для опрацювання монографій:

- 1.Кравчук В.М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: Монографія. – Львів: Край, 2009. – 464 с.
- 2.Козлова Н. В. Правосубъектность юридического лица / Н. В. Козлова. – М.: Статут, 2005. – 476 с.
- 3.Кучеренко І. М. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права: монографія/І. М. Кучеренко. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ДП «Юридичне видавництво «Аста», 2004. – 328 с.
- 4.Пархоменко Н.М. Теоретичні проблеми систематизації законодавства/Н. М. Пархоменко // Систематизація законодавства України: проблеми та перспективи вдосконалення: Монографія. – К.: ІДіП НАНУ, 2003. – 278 с.
- 5.Примак В. Д. Цивільно-правова відповідальність юридичних осіб: Монографія/В. Д. Примак. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 432 с.
- 6.Спасибо-Фатєєва І. В. Корпоративне управління: Монографія/І. В. Спасибо-Фатєєва, О. Р. Кібенко, В. І. Борисова; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Х.: Право, 2007. – 500 с.
- 7.Федорович В.І. Правові основи створення та діяльності сільськогосподарських кооперативів в Україні/ В. І. Федорович. – Львів: Атлас, 1998. – 142 с.
8. Спасибо-Фатєєва І. В. Цивілістика на шляху формування доктрин: вибр. наук. пр. / І. В. Спасибо-Фатєєва. – Х. : Золоті сторінки, 2012. – 696 с.
- 9.Жорнокуй Ю. М. Цивилистическая основа субъективного корпоративного права : монографія / Ю. М. Жорнокуй. – Х. : Золота миля, 2012. – 186 с.

6. *Проведення наукових досліджень.* За результатами проведених наукових пошуків студенти беруть участь у міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях та семінарах, а також у проведенні всеукраїнських конкурсів студентських наукових робіт.

7. *Вирішення студентами ситуативних завдань.* Дана форма самостійної роботи дозволяє студентам оволодіти навиками застосування норм законодавства на практиці під час виникнення проблемних ситуацій.

8. *Опрацювання студентами авторефератів* дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня кандидата (доктора) юридичних наук.

Теми, передбачені для поглибленого вивчення дисципліни «Корпоративне право»

Тема. Історичний розвиток корпорацій та корпоративного права.

Методичні вказівки: для того, щоб зрозуміти сутність та поняття корпоративного права потрібно в першу чергу звернутися до передумов його виникнення та подальшого формування, тому розгляд історичних обставин становлення корпоративного права становить підґрунтя його комплексного вивчення студентами. Окрім того, засвоєння студентами знань щодо історії виникнення корпоративного права дозволить їм навчитися мислити панорамно; бачити недоліки сучасного правового регулювання юридичних осіб корпоративного типу, які є наслідком попередніх етапів становлення корпоративного права; формування власне бачення щодо тенденцій подальшого

розвитку корпоративного права в Україні та у зарубіжних державах тощо.

В основі виникнення корпоративного права знаходиться поява юридичних осіб, що характеризуються корпоративністю устрою. Виникнення таких об'єднань було зумовлене розвитком людської цивілізації.

Основні історичні етапи виникнення корпорацій виділяють І. В. Спасибо-Фатєєва та О. Р. Кібенко, до яких належать такі:

1. до XV ст. - поява перших форм спільної прибуткової діяльності (прототипів корпорацій) - торгових гільдій, гірських та морських товариств;

2. XV – перша половина XIX ст. – поява перших корпорацій – повних і командитних товариств, акціонерних компаній;

3. друга половина XIX – початок XX ст. – масова поява корпорацій;

4. початок XX – 80-ті роки XX ст. – корпорації є найпоширенішою формою здійснення підприємницької діяльності, тенденція до монополізації корпорацій;

5. 80-ті роки XX ст. – теперішній час – криза корпоративної форми здійснення підприємницької діяльності, поява квазікорпорацій. Впровадження в цивільний оборот наднаціональних корпорацій.

Сучасний етап розвитку корпорацій відзначається запровадженням в цивільний оборот так званих наднаціональних юридичних осіб – європейське об'єднання з економічних інтересів, європейське АТ, європейське кооперативне товариство. Органи ЄС зробили унікальні спроби створення

організаційно-правових форм комерційних організацій, які не обмежені територіальними кордонами окремих держав і можуть безперешкодно поширювати свою діяльність на всю територію ЄС та підкорятися єдиним правилам регулювання.

Потрібно врахувати те, що в країнах континентальної правової системи (Франція, Німеччина, Швейцарія, Росія, Україна) термін «корпорація» безпосередньо в законодавстві вживається рідко. Дане поняття вживається головним чином в літературі. До корпорацій при цьому відносять досить широке коло юридичних осіб. Відповідно, виникає питання про коло юридичних осіб, які на сьогодні відносять до корпоративних. Тому розгляд історичних обставин виникнення та розвитку таких юридичних осіб дозволить з'ясувати ті критерії, що є підставою для їх належності до корпоративних утворень.

Питання для підготовки

1. Виникнення терміну «корпорація», його співвідношення з терміном «юридична особа».

2. Виникнення та розвиток корпорацій. Етапи історичного розвитку корпорацій та корпоративного права.

3. Розвиток корпоративного права в країнах Західної Європи, в США.

4. Процеси становлення корпоративного права в дореволюційній Росії та СРСР.

5. Особливості розвитку корпоративного права на сучасному етапі в умовах світової глобалізації.

Питання для самоконтролю:

Які основні етапи виникнення та розвитку корпоративних юридичних осіб?

Які основні ознаки корпорацій були в Древньому Римі?

Які особливості подальшого розвитку корпорацій у середньовічній Європі?

Яким чином визначався правовий статус корпорацій у Російській імперії?

Які особливості розвитку корпорацій на території українських земель?

Яким чином розуміється термін «корпорація» у країнах континентальної правової сім'ї?

Чи вживається термін «корпорація» у сучасному законодавстві Європейського Союзу?

Які особливості сучасного розвитку юридичних осіб, які за своєю правовою природою належать до корпорацій?

Дайте визначення європейського товариства та окресліть специфіку правового статусу цієї «наднаціональної» організаційно-правової форми юридичної особи?

Рекомендована література (за списком літератури):

Базова література: 1, 2, 7, 8, 11.

Додаткова література: 1-3, 10, 15, 17, 20, 26, 32, 37.

Тема. Обороздатність корпоративних прав.

Методичні вказівки: Розгляд даної тематики потребує особливої уваги студентів, адже загальних норм, які б регламентували вчинення правочинів з корпоративними правами не закріплено у законодавстві. Внаслідок цього необхідно під час вивчення даного матеріалу керуватися нормами Цивільного кодексу щодо укладення договорів купівлі-продажу, дарування,

застави, а також положенням спадкового права. Окрім того, слід враховувати спеціальні норми інших законодавчих актів, які опосередковано визначають окремі положення щодо укладення договорів купівлі-продажу, дарування та застави, предметом яких є корпоративні права.

Питання для підготовки

1. Поняття оборотоздатності корпоративних прав.
2. Купівля-продаж, дарування корпоративних прав.
3. Спадкування корпоративних прав.
4. Передача корпоративних прав в заставу.
5. Звернення стягнення кредиторів на частку учасника корпоративної юридичної особи.

Ключові поняття і терміни: право переважної купівлі, договір, форма договору, істотні умови договору.

Питання для самоконтролю:

Вкажіть особливості спадкування права на частку у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю?

З якого моменту набувається у покупця право власності на акції без документарної форми?

Розкрийте механізм права переважної купівлі акцій?

Чи дозволяє чинне законодавство змінювати в статуті встановлений у законі строк реалізації права переважної купівлі акцій?

Розкрийте механізм права переважної купівлі права на частку у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю?

Яка форма договорів купівлі-продажу акцій передбачена чинним законодавством?

Які особливості відчуження паю членом виробничого кооперативу?

Який порядок відчуження частки вкладника в складеному капіталі командитного товариства?

Рекомендована література (за списком літератури):

Базова література: 1-16.

Додаткова література: 6, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 19, 45, 47, 48.

Тема. Припинення корпоративних правовідносин між корпоративною юридичною особою та її учасниками.

Методичні вказівки: Вивчаючи дану тему, потрібно чітко розмежовувати припинення корпоративних відносин за волевиявленням учасника юридичної особи та без такого волевиявлення. Вихід з складу учасників юридичної особи відбувається за власним волевиявленням особи і є її безумовним правом. Потрібно звернути увагу на порядок розрахунку із учасником у разі його виходу з юридичної особи.

Якщо мова йде про припинення корпоративних правовідносин без волевиявлення особи, то воно може відбуватися шляхом виключення зі складу юридичної особи за рішенням загальних зборів або учасників юридичної особи (у випадку повного та командитного товариства). При цьому потрібно відмежовувати поняття вибуття, оскільки в даному випадку мається на увазі припинення корпоративних правовідносин в результаті смерті учасника юридичної особи. На жаль, чинне законодавство не послідовно використовує

конструкції виходу, виключення та виходу з юридичної особи, в деякій мірі змішуючи ці конструкції.

Вихід із товариства – це одностороння дія учасника, яка реалізується в порядку, передбаченому чинним законодавством, якщо інше не передбачене статутом, має імперативний характер і не може бути обмежена установчими документами, рішенням органів товариства, наявністю зобов'язань перед товариством чи інших обставин, не залежить від згоди інших учасників, а також спрямована на припинення корпоративних відносин у товаристві.

Для учасника господарського товариства, який виходить із товариства, важливими є питання щодо визначення його частки у статутному капіталі товариства, дати виходу із товариства; вартості майна та розміру прибутку товариства за результатами діяльності за рік на день виходу; момент припинення корпоративних прав тощо.

Вийти з товариства учасник може і з незалежних від нього причин. У певних випадках підставою припинення корпоративних правовідносин можуть бути юридичні події, тобто обставини, що не залежать від волі особи. Згідно зі ст. 129 ЦК України повне товариство може прийняти рішення про визнання учасника таким, що вибув із його складу, у випадку смерті учасника або оголошення його померлим - за відсутності спадкоємців; ліквідації юридичної особи-учасника товариства; визнання учасника недієздатним, обмеження його цивільної дієздатності або визнання безвісно відсутнім.

Питання для підготовки

1. Характеристика підстав припинення корпоративних правовідносин між корпоративною юридичною особою та її учасниками.
2. Право учасників на вихід та порядок виходу з корпоративної юридичної особи.
3. Виключення та вибуття учасників з корпоративної юридичної особи.
4. Припинення корпоративних відносин шляхом відчуження учасником товариства акцій, частки в статутного (складеному) капіталі.
5. Особливості виходу членів з виробничих та споживчих кооперативів.

Ключові поняття і терміни: вихід із товариства, виключення з товариства, вибуття з товариства.

Питання для самоконтролю:

Розкрийте порядок виходу учасника із товариства з обмеженою відповідальністю?

Назвіть підстави і порядок виключення учасника із повного товариства?

Розкрийте зміст поняття вибуття із складу товариства?

Який порядок розрахунку з учасником, який виходить із складу товариства?

Чи передбачає законодавство підстави примусового виключення акціонера із складу акціонерного товариства?

Назвіть підстави для примусового виключення учасника із складу товариства з обмеженою відповідальністю за рішенням загальних зборів?

Рекомендована література (за списком літератури):

Базова література: 1-16.

Додаткова література: 1, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 18, 47, 48, 60.

Тема. Корпоративні конфлікти: їх причини та наслідки.

Методичні вказівки: Слід звернути увагу на загальні основи конфліктології, проаналізувати співвідношення приватних та публічних інтересів у корпоративних правовідносинах. Доречно було б розглянути основні підстави та наслідки корпоративних конфліктів, технології рейдерства та корпоративного шантажу. Варто проаналізувати Принципи корпоративного управління щодо виокремлення тих їх положень, які забезпечують профілактику корпоративних конфліктів, а також розглянути шляхом систематичного вивчення чинного законодавства окремі правові шляхи захисту прав учасників акціонерних товариств, які стали об'єктом поглинань.

Під корпоративними конфліктами слід розуміти істотні розбіжності, що мають місце в товаристві між його учасниками (акціонерами), а також між учасниками (акціонерами) і самим товариством в особі його органів управління. Надзвичайно часто ці конфлікти виникають на ґрунті фінансово-господарської діяльності і корпоративного управління, в результаті різного розуміння учасниками (акціонерами) товариства і його посадовими особами окремих положень корпоративного законодавства, а також різного бачення шляхів розвитку товариства і розподілу отриманого ним прибутку. Коли ми

говоримо про корпоративні конфлікти в АТ, то перший, основний принцип, який ми повинні усвідомити - це той, що такі конфлікти закладені в самій природі АТ. Парадоксально, але корпоративні конфлікти є своєрідним джерелом організаційного і економічного розвитку АТ.

Складність корпоративних правовідносин зумовлює наявність широкого спектру класифікацій корпоративних конфліктів, що можуть здійснюватися на основі численних критеріїв.

Можна виокремити різні шляхи породження корпоративних конфліктів: скупка акцій, і маніпуляції з реєстром акціонерів; "розтягування" крупних пакетів акцій; "блокування" пакетів акцій, дискваліфікація членів органів управління, створення паралельних органів управління; банкрутство як спосіб встановлення контролю; різні дискредитуючі піар-кампанії. Щоб знайти певний баланс інтересів суспільства і акціонерів, в самому суспільстві повинні існувати умови для попередження і врегулювання корпоративних конфліктів. Однак усі названі засоби можуть призводити до корпоративних конфліктів найрізноманітніших видів. Серед них перш на все варто вказати на корпоративні конфлікти зовнішні (між товариством і "загарбником", товариством і шантажистом) і внутрішні (між акціонером-шантажистом і товариством; акціонерами і менеджментом; товариством і міноритарними акціонерами).

За суб'єктивним складом учасників В. Самойленко умовно розділяє на конфлікти між: 1) акціонерами АТ, зокрема, мажоритарними та міноритарними; 2) інсайдерами (топ-менеджерами АТ) та аутсайдерами (портфельними інвесторами,

дрібними незалежними власниками акцій); 3) акціонерами та найманими топ-менеджерами АТ тощо. Останнім часом все більшої ваги набирає практика greenmail – корпоративного шантажу. В. М. Кравчук вказує, що це механізм під час застосування якого зацікавлені особи використовують загрозу пред’явлення позову до товариства з метою одержання для себе матеріальної вигоди [14, 495]. Слід зазначити, що техніка корпоративного шантажу характеризується особливим суб’єктним складом, оскільки «шантажистом» виступає акціонер цього ж товариства (здебільшого це акціонер, що володіє дрібним пакетом акцій). В якості основного прагнення такої особи є примушування мажоритарних акціонерів викупити в неї акції за якомога найвищою ціною.

Питання для підготовки

1. Поняття корпоративних конфліктів, їх причини та наслідки.

2. Сучасні механізми встановлення контролю над корпораціями (рейдерство, грінмейл).

3. Засоби захисту прав акціонерів під час захоплення акціонерних товариств.

4. Методики попередження та вирішення корпоративних конфліктів.

Ключові поняття і терміни: рейдерство, грінмейл, поглинання товариства, корпоративний конфлікт.

Питання для самоконтролю:

Перерахуйте основні причини виникнення корпоративних конфліктів в акціонерних товариствах?

Чому саме для акціонерних товариств найбільш притаманними є корпоративні конфлікти?

Дайте визначення корпоративного конфлікту?

Наведіть основні класифікації корпоративних конфліктів?

Проведіть розмежування рейдерства та грінмейла?

Які основні правові ознаки грінмейла?

Розмежуйте біле, сіре та чорне рейдерство?

Які механізми боротьби із корпоративними конфліктами передбачає Закон України «Про акціонерні товариства»?

Рекомендована література (за списком літератури):

Базова література: 1-16.

Додаткова література: 1-3, 10, 12,14, 15, 18, 26, 33, 51, 60.

Тема. Захист прав учасників (засновників) корпоративних юридичних осіб.

Методичні вказівки: При розгляді даної теми слід звернути увагу на такі питання як придбання контрольного пакету акцій акціонерного товариства, механізм здійснення істотних правочинів, викуп акціонерним товариством власних акцій, захист прав акціонерів при зміні статутного фонду товариства.

В результаті розгляду винесених на обговорення питань студенти повинні оволодіти знаннями про механізм як судового так і позасудового захисту корпоративних прав учасників господарських товариств, виробничих та споживчих кооперативів.

Питання для підготовки

1. Основні механізми захисту прав учасників корпоративних юридичних осіб.

2. Судові форми захисту прав учасників корпоративних юридичних осіб.

3. Позасудові форми захисту прав учасників корпоративних юридичних осіб.

Ключові поняття і терміни: конфлікт інтересів, істотні правочини, контрольний пакет акцій, форми судового захисту прав учасників господарських товариств.

Питання для самоконтролю:

Розмежуйте поняття «охорона» та «захист» корпоративних прав?

Перерахуйте основні судові способи захисту корпоративних прав?

Розкрийте зміст поняття похідного позову? Чому вказані позови є найбільш притаманними для корпоративних спорів?

Розкрийте підвідомчість корпоративних спорів?

Розкрийте зміст позасудових форм захисту корпоративних прав?

У чому полягає особливість самозахисту корпоративних прав?

Які механізми охорони корпоративних прав передбачені спеціальними нормативно-правовими актами (зокрема, Законами України «Про акціонерні товариства», «Про господарські товариства», «Про кооперацію»)?

Рекомендована література (за списком літератури):

Базова література: 1-16.

Додаткова література: 1, 7, 10, 12, 14, 15, 18, 28, 31, 36, 49, 60.

Питання для самоконтролю студентів

Назвіть критерії, на основі яких юридичні особи належать до корпоративних?

Вкажіть основні етапи виникнення та подальшого розвитку корпорацій?

Які особливості сучасного розвитку корпорацій в умовах світових процесів інтеграції та глобалізації?

Охарактеризуйте правовий статус європейського товариства та європейського кооперативного товариства?

Розкрийте поняття «корпорація» відповідно до ст. 120 ГК України та проведіть аналіз співвідношення його із змістом поняття «корпоративна юридична особа»?

Дайте визначення корпоративного права в об'єктивному значенні?

Розкрийте поняття корпоративного права у суб'єктивному його значенні?

Які відносини належать до корпоративних і які їх види виділяють в науці корпоративного права?

Чи належать до корпоративних правовідносин відносини між юридичними особами?

Дайте визначення методу корпоративного права та розкрийте його зміст?

У чому проявляється диспозитивність методу корпоративного права?

Охарактеризуйте основні джерела корпоративного права?

Розкрийте зміст поняття «локальні нормативно-правові акти»?

Дайте визначення поняття юридичної особи відповідно до чинного законодавства?

Яка правоздатність передбачена для юридичних осіб Цивільним кодексом України?

З якого моменту виникає у юридичної особи правоздатність та дієздатність?

Спробуйте дати визначення корпоративної юридичної особи?

Які основні ознаки притаманні для таких юридичних осіб?

Дайте визначення товариства? Які його основні ознаки?

Перерахуйте організаційно-правові форми юридичних осіб, які відповідно до ЦК України належать до підприємницьких товариств?

Дайте визначення господарського товариства? Перерахуйте його організаційно-правові форми?

За якими ознаками господарські товариства поділяються на об'єднання осіб та об'єднання капіталів?

Дайте визначення акціонерного товариства? За якими критеріями акціонерні товариства поділяють на два типи: приватні та публічні?

Які основні правові ознаки акціонерних товариств?

Дайте визначення товариства з обмеженою відповідальністю?

Чим вказана організаційно-правова форми відрізняється від товариства з додатковою відповідальністю?

Дайте визначення повного і командитного товариства? Чим відрізняються ці дві організаційно-правові форми господарського товариства?

Дайте визначення виробничого кооперативу?

Які ще юридичні особи, окрім господарських товариств та виробничих кооперативів, належать до корпоративних?

Розмежуйте за правовими ознаками господарські товариства та кооперативи?

За якими ознаками фермерські господарства можна віднести до юридичних осіб корпоративного типу?

Які особливості регулювання правового статусу товариства однієї особи?

Назвіть основні ознаки корпоративного підприємства?

Які дві системи юридичних осіб передбачені чинним законодавством, зокрема, Цивільним та Господарськими кодексами України?

Дайте визначення холдингової компанії та розкрийте її основні ознаки?

Які основні етапи створення корпоративних юридичних осіб?

Які дії фактичного та юридичного характеру мають вчинити на організаційному етапі засновники акціонерного товариства?

Що таке засновницький договір акціонерного товариства?

Розмежуйте конструкції засновницького договору акціонерного товариства та засновницького договору повного товариства?

Під час створення яких організаційно-правових форм корпоративних юридичних осіб чинне законодавство передбачає можливість скликання та проведення установчих зборів?

Які документи потрібно подати для державної реєстрації корпоративної юридичної особи?

Вкажіть державні органи, уповноважені проводити державну реєстрацію корпоративних юридичних осіб?

Які підстави для залишення документів про державну реєстрацію юридичних осіб без розгляду?

Які підстави для відмови у державній реєстрації юридичної особи?

Які особливості державної реєстрації фермерського господарства?

Назвіть основні етапи ліквідації корпоративних юридичних осіб?

Назвіть черги розрахунку із кредиторами при ліквідації корпоративних юридичних осіб?

Які процедури запроваджуються при ліквідації юридичної особи в порядку визнання її банкрутом?

Розкрийте правовий статус арбітражного керуючого?

Дайте визначення санації та максимальний строк запровадження цієї процедури?

Назвіть форми припинення корпоративних юридичних осіб в порядку правонаступництва?

Чи допускається перетворення підприємницьких товариств у підприємницькі чи навпаки?

Дайте визначення статутного капіталу? Які особливості формування статутного капіталу акціонерного товариства?

Розкрийте порядок формування складеного капіталу повного та командитного товариства?

Що може виступати в якості вкладу засновника корпоративної юридичної особи до статутного капіталу?

Чи допускається внесення в якості вкладу до статутного капіталу майнових прав інтелектуальної власності?

В яких організаційно-правових формах корпоративних юридичних осіб передбачається формування резервного фонду?

Який порядок його формування?

Які особливості правового режиму майна кооперативів?

Розкрийте порядок оцінки вкладів засновників до статутного капіталу корпоративних юридичних осіб?

Розкрийте основні принципи корпоративного управління?

Яка система органів управління притаманна для акціонерних товариств?

Вкажіть на специфіку управління повними та командитними товариствами?

Розкрийте призначення наглядової ради і у яких організаційно-правових формах корпоративних юридичних осіб передбачено функціонування такого органу управління?

Перерахуйте основні повноваження загальних зборів акціонерного товариства, які належать до виключної компетенції?

Який порядок скликання загальних зборів акціонерного товариства?

Розкрийте призначення корпоративного секретаря в акціонерних товариствах?

Яка система органів управління притаманний для кооперативів?

Який комплекс корпоративних прав виникає в учасників господарських товариств?

У чому полягає особливість корпоративних прав членів кооперативів?

Вкажіть особливості спадкування права на частку у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю?

З якого моменту набувається у покупця право власності на акції без документарної форми?

Розкрийте механізм права переважної купівлі акцій?

Чи дозволяє чинне законодавство змінювати в статуті встановлений у законі строк реалізації права переважної купівлі акцій?

Розкрийте механізм права переважної купівлі права на частку у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю?

Яка форма договорів купівлі-продажу акцій передбачена чинним законодавством?

Які особливості відчуження паю членом виробничого кооперативу?

Який порядок відчуження частки вкладника в складеному капіталі командитного товариства?

Дайте визначення корпоративного конфлікту? Розкрийте основні причини та наслідки їх виникнення?

Вкажіть основні методики сучасного рейдерства в Україні?

Які ознаки грінмейла як форми зловживання корпоративним правом?

Назвіть основні форми позасудового захисту корпоративних прав учасників корпоративних юридичних осіб?

Перерахуйте основні способи судового захисту корпоративних прав учасників корпоративних юридичних осіб?

Основні поняття з дисципліни «Корпоративне право»

Акція – іменний цінний папір, який посвідчує майнові права його власника (акціонера), що стосуються акціонерного товариства, включаючи право на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів та право на отримання частини майна акціонерного товариства у разі його ліквідації, право на управління акціонерним

товариством, а також немайнові права, передбачені Цивільним кодексом України та законом, що регулює питання створення, діяльності та припинення акціонерних товариств, і законодавством про інститути спільного інвестування.

Акціонерне товариство - господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями.

Арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор) – фізична особа, яка має ліцензію, видану в установленому законодавством порядку, та діє на підставі ухвали господарського суду.

Аутсайдер – (англ. *outsider* – сторонній), особа, яка не пов'язана з корпоративною юридичною особою участю і не має доступу до її закритої інформації.

Афілійовані особи – виділяють три категорії таких осіб: 1) юридичні особи, за умови, що одна з них здійснює контроль над іншою чи обидві перебувають під контролем третьої особи; 2) члени сім'ї фізичної особи — чоловік (дружина), а також батьки (усиновителі), опікуни (піклувальники), брати, сестри, діти та їхні чоловіки (дружини), які спільно провадять господарську діяльність; 3) фізична особа та члени її сім'ї, які спільно провадять господарську діяльність, і юридична особа, якщо ця фізична особа та/або члени її сім'ї здійснюють контроль над юридичною особою.

Банкрутство – визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність

та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

Бездокументарна форма цінного паперу – здійснений зберігачем обліковий запис, який є підтвердженням права власності на цінний папір.

Виділ (як форма реорганізації) - виділом є перехід за розподільчим балансом частини майна, прав та обов'язків юридичної особи до однієї або кількох створюваних нових юридичних осіб.

Виробничий кооператив – кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних осіб для спільної виробничої або іншої господарської діяльності на засадах їх обов'язкової трудової участі з метою одержання прибутку.

Глобальний сертифікат – документ, оформлений на весь випуск цінних паперів у бездокументарній формі, крім приватизаційних паперів, які засвідчують право власника на безоплатне одержання у процесі приватизації частки майна державних підприємств, державного житлового фонду, земельного фонду, який підтверджує право на здійснення операцій з цінними паперами цього випуску в Національній депозитарній системі.

Господарське товариство – юридична особа, статутний (складений) капітал якої поділений на частки між учасниками.

Делістинг – процедура виключення цінних паперів з реєстру організатора торгівлі, якщо вони не відповідають правилам організатора торгівлі, з наступним припиненням їх обігу на організаторі торгівлі або переведенням в категорію

цінних паперів, допущених до обігу без включення до реєстру організатора торгівлі.

Депозитарна діяльність – надання послуг щодо зберігання цінних паперів незалежно від форми їх випуску, відкриття та ведення рахунків у цінних паперах, обслуговування операцій на цих рахунках (включаючи кліринг та розрахунки за угодами щодо цінних паперів) та обслуговування операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів.

Державна реєстрація – стадія, що завершує процес створення юридичної особи, яка до цього існувала фактично, а з моменту державної реєстрації виникає юридично. Тобто, це засвідчення факту створення юридичної особи, а також вчинення інших реєстраційних дій шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру.

Дивіденд – це частина чистого прибутку акціонерного товариства, що виплачується акціонеру з розрахунку на одну належну йому акцію певного типу та/або класу. За акціями одного типу та класу нараховується однаковий розмір дивідендів.

Дроблення – одна акція конвертується у дві або більше акцій того самого типу і класу без зміни розміру статутного капіталу.

Емісія – установлена законодавством послідовність дій емітента щодо випуску та розміщення емісійних цінних паперів.

Європейське об'єднання з економічних інтересів - організаційно-правова форма ведення спільної діяльності з метою оптимізації бізнесу його учасників шляхом об'єднання їх ресурсів, діяльності та досвіду. Учасниками можуть бути

товариства, фірми та інші юридичні особи, що створені відповідно до права держав-членів ЄС і мають свій зареєстрований офіс на території Співтовариства.

Європейське товариство – створюється у формі акціонерного товариства, може бути зареєстровано в будь-якій з держав-членів ЄС. Характерною є можливість перенесення свого місцезнаходження з однієї держави ЄС в іншу в порядку, визначеному в Регламенті, не втрачаючи при цьому своєї правосуб'єктності.

Засновник — це особа (фізична або юридична), що прийняла рішення про створення (заснування) відповідного товариства і про затвердження його установчих документів, разом з іншими засновниками передала певне майно (майнові права) до його статутного фонду (пайового фонду) і натомість отримала корпоративні права на це товариство.

Засновницький договір – це цивільно-правовий договір, за правилом, багатосторонній, правовою метою якого є створення нового учасника цивільного обороту – юридичної особи і котрий регулює відносини між засновниками у процесі створення і діяльності юридичної особи.

Злиття (як форма реорганізації) - у разі злиття суб'єктів господарювання усі майнові права та обов'язки кожного з них переходять до суб'єкта господарювання, що утворений внаслідок злиття.

Значний правочин – ринкова вартість майна (робіт, послуг), що є його предметом, становить 10 і більше відсотків вартості активів товариства, за даними останньої річної фінансової звітності.

Значний пакет акцій – становить 10 і більше відсотків простих акцій акціонерного товариства.

Інсайдер – від англійського «inside» – в середині – і зазвичай означає коло осіб (і юридичних, і фізичних), які мають доступ до закритої інформації корпоративної юридичної особи.

Командитне товариство - товариство, в якому разом з учасниками, які здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном (повними учасниками), є один чи кілька учасників (вкладників), які несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, у межах сум зроблених ними вкладів та не беруть участі в діяльності товариства.

Консолідація – дві або більше акцій конвертуються в одну нову того самого типу і класу без зміни розміру статутного капіталу.

Контроль – вирішальний вплив або можливість здійснення вирішального впливу на господарську діяльність суб'єкта господарювання, що здійснюється, зокрема, шляхом реалізації права володіння або користування всіма активами чи їх значною частиною, права вирішального впливу на формування складу, результати голосування та прийняття рішення органами управління суб'єкта господарювання, а також вчинення правочинів, які надають можливість визначати умови господарської діяльності, давати обов'язкові до виконання вказівки або виконувати функції органу управління суб'єкта господарювання.

Кооператив – юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які добровільно об'єдналися на

основі членства для ведення спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення своїх економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування.

Кооперативні виплати – частина доходу, що розподіляється за результатами фінансового року між членами кооперативу пропорційно їх участі в господарській діяльності кооперативу у порядку, визначеному рішенням вищого органу управління кооперативу.

Корпоративна юридична особа – юридична особа, створена шляхом об'єднання осіб та майна, учасники якої наділяються правами майнового і немайнового характеру, та яка створюється для отримання прибутку чи досягнення іншого соціально-корисного ефекту.

Корпоративні права – це права особи, частка якої визначається у статутному фонді (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами.

Корпоративне управління – сукупність юридичних та соціально-поведінкових норм і правил, у рамках яких функціонують корпоративні юридичні особи і на базі яких будуються взаємовідносини між усіма їх учасниками. Система відносин між органами управління товариства та його учасниками з управління діяльністю товариства.

Кумулятивне голосування – голосування під час обрання органів товариства, коли загальна кількість голосів

акціонера помножується на кількість членів органу акціонерного товариства, що обираються, а акціонер має право віддати всі підраховані таким чином голоси за одного кандидата або розподілити їх між кількома кандидатами.

Ліквідація – припинення корпоративної юридично особи без правонаступництва.

Лістинг – допуск цінних паперів до торгів на фондовій біржі або позабіржовій торговельній системі і здійснення попереднього і наступного контролю за відповідністю цінних паперів та їх емітентів умовам та вимогам, встановленим у правилах біржі або іншого організатора торгівлі.

Меморандум – одноособова заява, яка є установчим документом командитного товариства за умови його створення одним повним учасником.

Місцезнаходження юридичної особи – адреса органу або особи, які відповідно до установчих документів юридичної особи чи закону виступають від її імені.

Непідприємницьке товариство – товариство, яке не має на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками.

Неподільний фонд – обов'язковий фонд, що формується за рахунок вступних внесків та відрахувань від доходу кооперативу і не підлягає розподілу між пайовиками.

Пай – майновий поворотний внесок члена (асоційованого члена) кооперативу у створення та розвиток кооперативу, який здійснюється шляхом передачі кооперативу майна, в тому числі грошей, майнових прав, а також земельної ділянки.

Пайовий фонд – майно кооперативу, що формується за рахунок паїв (у тому числі додаткових) членів та асоційованих членів кооперативу.

Перетворення (як форма реорганізації) - перетворенням юридичної особи є зміна її організаційно-правової форми. У разі перетворення до нової юридичної особи переходять усе майно, усі права та обов'язки попередньої юридичної особи.

Підприємницьке товариство – здійснює підприємницьку діяльність з метою одержання прибутку та наступного його розподілу між учасниками (підприємницькі товариства), може бути створене лише як господарське товариство (повне товариство, командитне товариство, товариство з обмеженою або додатковою відповідальністю, акціонерне товариство) або виробничий кооператив.

Повне товариство - товариство, учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за його зобов'язаннями усім майном, що їм належить.

Поділ (як форма реорганізації) - у разі поділу суб'єкта господарювання усі його майнові права і обов'язки переходять за роздільним актом (балансом) у відповідних частках до кожного з нових суб'єктів господарювання, що утворені внаслідок цього поділу.

Приєднання (як форма реорганізації) - у разі приєднання одного або кількох суб'єктів господарювання до іншого суб'єкта господарювання до цього останнього переходять усі майнові права та обов'язки приєднаних суб'єктів господарювання.

Промоутер – особа, що вчиняє у власних інтересах чи в інтересах третіх осіб попередні дії, необхідні для організації юридичної особи.

Реорганізація – припинення корпоративної юридичної особи, яке супроводжується правонаступництвом – злиття, приєднання, поділ, перетворення.

Санація – система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом кредитування, реструктуризації підприємства, боргів і капіталу та (або) зміну організаційно-правової та виробничої структури боржника.

Споживчий кооператив – кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних та/або юридичних осіб для організації торговельного обслуговування, заготівель сільськогосподарської продукції, сировини, виробництва продукції та надання інших послуг з метою задоволення споживчих потреб його членів.

Статут – особливий локальний нормативно-правовий акт, положення якого повинні відповідати вимогам закону. Статут визначає правове становище юридичної особи і регулює відносини між засновниками і юридичною особою, хоча і набуває юридичної сили лише з моменту реєстрації останньої.

Статутний капітал – зареєстрований у встановленому законом порядку та закріплений в установчих документах грошовий еквівалент майна, яке повинно бути передане юридичній особі у власність, у вигляді внесків для забезпечення

її господарської діяльності та як сплата її учасниками отримуваних ними майнових прав (О.С. Янкова). Є джерелом утворення майна корпоративної юридичної особи.

Створення юридичної особи – це багатостадійний процес, який закріплюється чинним законодавством і становить систему фактичних та юридичних дій засновників (учасників) і державних органів (В.І. Борисова)

Товариство – організація, створена шляхом об'єднання осіб (учасників), які мають право участі у цьому товаристві.

Товариство з обмеженою відповідальністю - засноване одним або кількома особами товариство, статутний капітал якого поділений на частки, розмір яких встановлюється статутом.

Товариство з додатковою відповідальністю - товариство, засноване однією або кількома особами, статутний капітал якого поділений на частки, розмір яких визначений статутом.

Товариство однієї особи – його конструкція передбачає можливість поповнення учасників товариства (в тому числі, майнової бази товариства) без проведення реорганізації. Створюється у формі акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю.

Учасник – це особа (фізична або юридична), що є власником корпоративних прав на товариство, включаючи право на відповідну частку в його статутному фонді (пайовому фонді) і відповідно включена у такому статусі до установчих документів товариства.

Фондовий ринок (ринок цінних паперів) – сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів).

Холдингова компанія – акціонерне товариство, яке володіє, користується та розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств.

Юридична особа – організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку.

Базова рекомендована література:

Базова рекомендована література:

1. Акціонерне право: навчальний посібник/ [Луць В. В., Сивий Р. Б., Яворська О. С. та ін.]; за заг. ред. В. В. Луця, О. Д. Крупчана. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 256 с.
2. Вінник О.М. Акціонерне право: Навчальний посібник / Вінник О. М., Щербина В. С. [За ред. В.С.Щербини]. – К.: Атіка, 2000. – 544с.
3. Вінник О.М. Науково-практичний коментар Закону України «Про акціонерні товариства» / О.М. Вінник. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 312 с.
4. Вінник О. М. Господарське право: Курс лекцій / О. М. Вінник. – К.: Атіка, 2008. – 624 с.

5. Євтушевський В.А. Корпоративне управління: Підручник / В. А. Євтушевський. – К. : Знання, 2006. – 406 с.
6. Здоронок Г. Актуальні питання діяльності акціонерних товариств / Г. Здоронок. – К.: Юридическая практика, 2007. – 480 с.
7. Корпоративне право України: підручник / [В.В. Луць, В.А. Васильєва, О.Р. Кібенко, І.В. Спасибо-Фатєєва]; за заг. ред. В.В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 384 с.
8. Корпоративне право України: проблеми теорії та практики : монографія; за заг. ред. проф. В. А. Васильєвої; Нац. акад. правових наук України, Науково-дослід. ін-т приват. права і підприємн-ва ім. акад. Ф. Г. Бурчака, Лабораторія проблем корпорат. Права ; ДВНЗ «Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника», Навчально-наук. юрид. ін.-т. – Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2017. – 612 с.
9. Корпоративне право Австрії та України : монографія / Васильєва В.А., Ковалишин О.Р., Вікторія Робертсон [та ін.]; за ред. проф. В.А. Васильєвої. – Івано-Франківськ, 2015. – 250 с.
10. Корпоративне право Польщі та України : монографія; за ред. проф. В. А. Васильєвої. – Івано-Франківськ, 2016. – 377 с.
11. Корпоративне управління : Навчальний посібник / [Довгань Л. Є., Пастухова В. В., Савчук Л. М.]. – К. : Кондор, 2007. – 174 с.
12. Корпоративне управління [Текст] : Навч. посіб. / А. Д. Чернявський, В. В. Кобржицький. – К.: МАУП, 2006. – 208 с.

13. Кравчук В. М. Корпоративне право. Науково-практичний коментар законодавства та судової практики / В. М. Кравчук. – К.: Істина, 2008. – 720 с.
14. Мельник О. О. Корпоративне право України. Навчально-практичний посібник із зразками документів / О. О. Мельник. – К.: ФОП Мельник О.О., 2008. – 368 с.
15. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. / за відповід. ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – Т. 1. – 2006. – 832 с.
16. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. / за відповід. ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – Т. 1. – 2011. – 864 с.
17. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / за ред. Є.О. Харитонова. – Одеса : Алерта, 2010. – 752 с.
18. Смітюх А. В. Корпоративне право України: практикум: навч. посіб. / А. В. Смітюх. – К. : Істина, 2011. – 182 с.
19. Смітюх А. В. Корпоративне право у схемах: навч. посіб. / А. В. Смітюх. – К. : Істина, 2012. – 244 с.

Допоміжна рекомендована література

1. Вінник О.М. Публічні та приватні інтереси в господарських товариствах: проблеми правового забезпечення: Монографія / О.М. Вінник. – К.: Атіка, 2003. – 352 с.

2. Грудницька С. Щодо гармонізації законодавства України про повні товариства й об'єднання підприємств із законодавством ЄС / С. Грудницька, О. Шеремет // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 11. – С. 3-7.
3. Зеліско А. В. Сучасний стан та перспективи розвитку споживчих товариств в Україні / А. В. Зеліско // Право України. – 2008. – №6. – С. 78-83.
4. Зеліско А.В. Правовий статус фермерських господарств як юридичних осіб приватного права / А.В. Зеліско // Право України. – 2010. – №5. – С. 143-149.
5. Зеліско А. В. Правовий статус споживчих товариств : монографія / А. В. Зеліско. – Івано-Франківськ : Сімик, 2011. – 184.
6. Крупка Ю.М. Науково-практичний коментар Закону України «Про господарські товариства» / Ю.М. Крупка. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 272 с.
7. Кравчук В. Органи юридичних осіб: порівняльний аналіз європейського і українського законодавства / В. Кравчук // Підприємництво, господарство і право. – 1999. – №8. – С. 18-22.
8. Кравчук В. Право на вихід з господарського товариства / В. Кравчук, А. Красовська // Підприємництво, господарство і право. – 1999. – № 9. – С. 39-41.
9. Кравчук В. Порядок та строки розрахунку з учасником у разі його виходу з господарського товариства / В. Кравчук // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – №7. – С. 48-51.

10. Кучеренко І. М. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права: монографія / І. М. Кучеренко. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ДП «Юридичне видавництво «Аста», 2004. – 328 с.
11. Рябота В. Право вимагати викупу акцій при злитті/приєднанні та поглинанні акціонерних товариств / В. Рябота // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – №11. – С. 83-87.
12. Примак В. Д. Цивільно-правова відповідальність юридичних осіб: монографія/В. Д. Примак. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 432 с.
13. Саракун І. Особливості купівлі-продажу корпоративних прав учасників господарських товариств / І. Саракун // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – №12. – С. 137-142.
14. Саракун І.Б. Здійснення корпоративних прав учасниками (засновниками) господарських товариств (цивільно-правовий аспект): монографія / І.Б. Саракун. – К.: НДІ приватного права і підприємництва АПрН України, 2009. – 156 с.
15. Спасибо-Фатєєва І. В. Корпоративне управління: монографія / І. В. Спасибо-Фатєєва, О. Р. Кібенко, В. І. Борисова; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Х.: Право, 2007. – 500 с.
16. Актуальні проблеми цивільного права і цивільного процесу в Україні / [Шевченко Я. М., Бошицький Ю. Л., Бабаскін А. Ю., Венецька М. В., Кучеренко І. М. та ін.] –

- К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2005. – 456 с.
17. Борисова В. І. До проблеми створення юридичних осіб / В. І. Борисова // Вісник Академії правових наук України. – 2001. – № 2 (29). – С.85-88.
  18. Бочарова О. Превентивні способи охорони прав акціонерів та їх законних інтересів при поглинанні акціонерного товариства / О. Бочарова // Право України. – 2010. – №2. – С. 231-237.
  19. Брагинский М.И. Договорное право. Кн. первая: Общие положения. – изд. 2-е, завод. 6-й (стереотипный)/ М. И. Брагинский, В. В. Витрянский. – М.: «Статут», 2003. – 848 с.
  20. Васильєва В.А. Корпорації як суб'єкти корпоративних відносин / В.А. Васильєва / Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин в сучасних умовах: матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару, (Івано-Франківськ, 25-26 вересня 2009 р.) / Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва АПрН України, Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2010. – С. 56-63.
  21. Вінник О. М. Закрите акціонерне товариство і товариство з обмеженою відповідальністю: порівняльна характеристика і проблеми вдосконалення законодавства / О.М. Вінник // Підприємство, господарство і право. – 1997. – № 8. – С. 3-6.
  22. Вінник О. М. Виробничий кооператив як різновид підприємницької організації / О.М. Вінник //

- Підприємництво, господарство і право. – 1998. – № 1. – С. 3-10.
23. Вінник О.М. Характерні риси господарських організацій / О.М. Вінник // Підприємництво, господарство і право. – 1998. – № 2. – С. 3-8; № 3. – С. 3-6; № 5. – С. 14-17; № 6. – С.9-11.
24. Вінник О. М. Господарське право: Курс лекцій / О. М. Вінник. – К.: Атіка, 2004. – 624 с.
25. Грудницька С. Відмінність об'єднань підприємств від господарських товариств С. Грудницька // Право України. – 1994. – № 9. – Ст. 5-9.
26. Грудницька С. Щодо гармонізації законодавства України про повні товариства й об'єднання підприємств із законодавством ЄС / С. Грудницька, О. Шеремет // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 11. – С. 3-7.
27. Довгерт А.С. Загальна характеристика зобов'язань за спільною діяльністю // Цивільне право України: підручник: у 2 кн. / О.В.Дзера, Д.В.Боброва, А.С.Довгерт та ін.; за ред. О.В.Дзери, Н.С. Кузнецової. – Кн. 2. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 640 с.
28. Задихайло Д. В. Корпоративне управління: Навчальний посібник / Задихайло Д. В., Кібенко О. Р., Назарова Г. В.. – Х.: Еспада, 2003. – 289 с.
29. Законодавче регулювання діяльності неприбуткових організацій: світовий досвід та рекомендації для України. / «Лабораторія законодавчих ініціатив». Міжнародний фонд відродження. – К., 2000. – 36 с.

30. Зыкова И.В. Юридические лица: создание, реорганизация, ликвидация / И.В. Зыкова. – М.: Ось-89, 2005. – 255 с.
31. Кашанина Т.В. Корпоративное право (Право хозяйственных товариществ и обществ): учебник для вузов / Т. В. Кашанина. – М.: Изд. группа НОРМА-ИНФРА*М, 1999. – 795 с.
32. Кибенко Е. Р. Корпоративное право Украины. Учебное пособие / Е. Р. Дибенко. – Х.: фирма «Эспада», 2001. – 288 с.
33. Кобецька Н.Р. Корпоративний контроль та механізми його регулювання в Законі України «Про акціонерні товариства» / Н.Р. Кобецька / Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин в сучасних умовах: матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару, (Івано-Франківськ, 25-26 вересня 2009 р.) / Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва АПрН України, Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2010. – С. 132-135.
34. Козлова Н.В. Договор простого товарищества (о совместной деятельности) // Гражданское право. – Т.2., Полутом 2 / отв.ред. проф. Е. А. Суханов. – М.: БЕК, 2002. – С.319-324.
35. Козлова Н. В. Правосубъектность юридического лица/ Н. В. Козлова. – М.: Статут, 2005. – 476 с.
36. Козлова Н. В. Понятие и сущность юридического лица. Очерк истории и теории: учебное пособие / Н. В. Козлова. – М.: Статут, 2003. – 259 с.

37. Кооперативне право: підручник для кооперат., сільськогосп., економ., юрид. вищих навч. закладів і фак. / за ред. чл.-кор. НАН України В. І. Семчика. – К.: Ін Юре. – 1998. – 366 с.
38. Коссак В.М. Іноземні інвестиції в Україні: цивільно-правовий аспект / В. М. Коссак. – Л., 1996. – 216 с.
39. Кравчук В. Органи юридичних осіб: порівняльний аналіз європейського і українського законодавства / В. Кравчук // Підприємництво, господарство і право. – 1999. – №8. – С. 18-22.
40. Кравчук В. Право на вихід з господарського товариства / В. Кравчук, А. Красовська // Підприємництво, господарство і право. – 1999. – № 9. – С. 39-41.
41. Кравчук В. М. Корпоративне право. Науково-практичний коментар законодавства та судової практики / В. М. Кравчук. – К.: Істина, 2005. – 720 с.
42. Кравчук В. М. Сутнісні ознаки юридичної особи / В. М. Кравчук //Предпринимательство, хозяйство и право. – 1999. – №7. – С. 31-32.
43. Кравчук В.М. Формування статутного капіталу юридичної особи / В.М. Кравчук // Право України. – 2007. – №6. – С. 49-53.
44. Кучеренко І. М. Правове положення споживчих товариств / І. М. Кучеренко // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – №4. – С. 15-18.
45. Кучеренко І. М. Підстави для ліквідації юридичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності / І. М. Кучеренко //

- Підприємництво, господарство і право. – 2001. – №2. – С. 3-6.
46. Кучеренко І.М. Приватне підприємство як учасник корпоративних відносин / І.М. Кучеренко / Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин в сучасних умовах: матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару, (Івано-Франківськ, 25-26 вересня 2009 р.) / Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва АПрН України, Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2010. – С. 36-40.
47. Лідовець Р. Право участі у товаристві з обмеженою відповідальністю як об'єкт спадкового правовідношення / Р. Лідовець // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – №7. – С. 28-31.
48. Луць В.В. Договори в регулюванні корпоративних відносин – В.В. Луць, А.В. Луць / Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин в сучасних умовах: матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару, (Івано-Франківськ, 25-26 вересня 2009 р.) / Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва АПрН України, Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2010. – С. 8-16.
49. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. / за відповід. ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – Т. 1. – 832 с.

50. Основи кооперації: навч. посіб. / [С. Г. Бабенко, С. Д. Гелей, Я. А. Гончарук, Р. Я. Пастушенко]. – К.: Знання, 2004. – 470 с.
51. Пархоменко Н.М. Теоретичні проблеми систематизації законодавства / Н. М. Пархоменко // Систематизація законодавства України: проблеми та перспективи вдосконалення: Монографія. – К.: ІДіП НАНУ, 2003. – 278 с.
52. Пилипенко А.Я. Очерки акционерного права Украины / А. Я. Пилипенко, В. С. Щербина. – К.: МАУП, 1995. – 72 с.
53. Посполітак В. Правові аспекти існування "бездокументарних" цінних паперів / В. Посполітак // Підприємництво, господарство і право. – 1999. – № 4. – С. 23-25.
54. Примак В. Непідприємницькі юридичні особи (окремі особливості правового статусу) / В. Примак // Юридичний вісник України. – 2005. – 15-21 січня (№2). – С.15-17.
55. Радзивилук Валерия. Состояние законодательства о банкротстве в Украине и перспективы его гармонизации/ В. Радзивилук // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 5. – С. 31-33.
56. Спасибо-Фатеева И. В. Общая характеристика права собственности акционеров акционерного общества / И. В. Спасибо-Фатеева // Предпринимательство, хозяйство и право. – 1999. – №2. – С. 15-19.
57. Спасибо-Фатеева И. В. Проблемы реорганизации акционерных обществ / И. В. Спасибо-Фатеева // Предпринимательство, хозяйство и право. – 1999. – № 5. – С. 6-11.

58. Спасибо-Фатеева І. В. Акціонерні товариства: акції, власність, корпоративне управління (збірник статей)/ І. В. Спасибо-Фатеева. – Харків: Видавн. Дім «Райдер», 2002. – 198 с.
59. Телюкіна М. В. Реорганізація як спосіб припинення діяльності юридического лица / М. В. Телюкіна // Законодавство.– 2000. – №1. – С. 14-16.
60. Титова Н. І. Права членів сільськогосподарських кооперативів: тенденції та проблеми їх законодавчого забезпечення / Н. І. Титова // Право України. – 2000. – №2. – С. 25-27.
61. Спасибо-Фатеева І. В. Цивілістика на шляху формування доктрин: вибр. наук. пр. / І. В. Спасибо-Фатеева. – Х. : Золоті сторінки, 2012. – 696 с.
62. Жорнокуй Ю. М. Цивилистическая основа суб'єктивного корпоративного права : монографія / Ю. М. Жорнокуй. – Х. : Золота миля, 2012. – 186 с.
63. Федорович В.І. Правові основи створення та діяльності сільськогосподарських кооперативів в Україні / В. І. Федорович. – Львів: Атлас, 1998. – 142 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://zakon.rada.gov.ua> – законодавство України. Офіційний сайт Верховної Ради України.
2. <http://www.president.gov.ua/> – Офіційний сайт Президента України.

3. <http://www.kmu.gov.ua/control/> – Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
4. <http://www.nau.kiev.ua/> - Правові системи НАУ.
5. <http://www.rada.gov.ua/> - Верховна рада України.